

Tiedekunta/osasto/laitos

huTK / Sumien ja saamen kielen laitos

Tekijä

Gutorm Vesa

Työn nimi

GM-, gjsa- ja mi i, ma-relatiivivamaddaga välillä ja supmi 'olirmsos' -korrelaattien
oktavuodas

Onniaine

Työn laji

Aika

saamen kieli ja [T]ro yradu -tutkiel-j toukokuu 1992

saam.kuIt tuur i

Sivumäärä

129

Tiivistelmä

(Gi i, gea- ja mii, ma-relatiivivartalon distribuutit 'henkilö'-korrelaattien yhteydessä)

Saamen kielen relatiivilauseita ei ole juurikaan aikaisemmin tutkittu. Joitakin yksittäisiä, joskin sangen ylimalkaisia ja kaavamaisia, sääntöjä on esitelty eri kieliopissa. Tämä johtuu kielioppien luonteesta yleensäkin.

Tässä tutkielmassa pohdin gi i, gea, mi i, ma-relatiivipronominien distributiota 'henkilö'-korrelaattien osalta. Ongelmakenttää lähestytään syntaksin, semantiikan kuin pragmatiikan näkökulmista. Tämä on tietenkin vain osan saamen kielen relatiivilauseiden kokonaisjärjestelmää. Olen pyrkinyt antamaan jonkinmoisen kuvan saamen kielen relatiivilauseesta ja -konstruktiosta ylipäänsä. Lisäksi olen pohtinut relatiivilauseen suhdetta muuhun sivulause-tyyppeihin, erityisesti epäsuoriin kysymyslauseisiin. Käsittelen lyhyesti myös keskeisten saamen kielen kielioppien näkökantoja relatiivilauseista sekä relatiivipronominien ja -lauseiden historiallista taustaa.

Tutkimusmateriaalina on 13 lähinnä kaunokirjallista teosta, joista koostui yhteensä 695 relatiivilauseetta. Kyseessä on siis korpustutkimus. Keskeisimmät lähestymistavat tai metodit ovat seuraavat: tuntomerkkisyys, spesies, lähdekirjallisuudessa keskeinen relatiivilauseen semanttinen tyypitys sekä relatiivikonstruktion ja relatiivipronominin lauseenjäsenyys.

Relatiivipronominin korrelaatin luvun yhteydessä ei vartalon valinta ilmene vielä kovinkaan selvästi. Tuntomerkkisistä relatiivilauseista erityisesti vapaat, kuten esiasemaisetkin, korreloivat selvästi g-vartalon kanssa. Tuntomerkitömät pronominit eivät korreloi g-vartalon suhteen yhtä selvästi: g-vartalo on näissä tapauksissa suunnilleen kaksi kertaa yleisempi kuin m-vartalo. Tuntomerkkisistä pronominit korreloivat - tosin tapauksia on absoluuttisesti vähän - selvästi g-vartalon kanssa, kuten olmsos-korrelaatti k i n. Kvantitatiivinen spesies näyttää olevan jonkinlaisena määrittäjänä relatiivipronominin vartalonvalinnassa: definiittisissä tapauksissa g-vartalo on yleisempi, indefiniittisissä päinvastoin. Tämä heijastelee kvahtifisointia; tapauksia olisi tutkittava tarkemmin suurermalla aineistolla. Definiittisissä relatiivikonstruktioiden vartalon valinta ei ole yhtä keskittynyttä kuin definiittisissä korrelaatti-NP:issä. Niissä g-vartalo on sangen yleinen, erityisesti proprien ja persoonapronominien yhteydessä. Kokoavasti mainittakoon, että lisäävien relatiivilauseiden yhteydessä g-vartalo on huomattavasti (79%) yleisempi kuin rajoittavien (63%) yhteydessä.

Olen käsitellyt tutkielmassani myös relatiivikonstruktion ja relatiivipronominin lauseenjäsenasemaa. Edellisistä erityisesti predikatiiviin (ei-eksisit. lauseissa) ja attribuuttiin liittyvät, jälkimmäisistä attribuuttina ja habitiiivina olevat relatiivipronominin, korreloivat g-vartalon kanssa. Relatiivivartalon valinta ei näytä ainakaan pohjoissaamassa noudattavan rajaa 'henkilö' / 'ei-henkilö'. Pohjoissaamen naapurikielissä, skandinaavi-

Muita tietoja

käännä